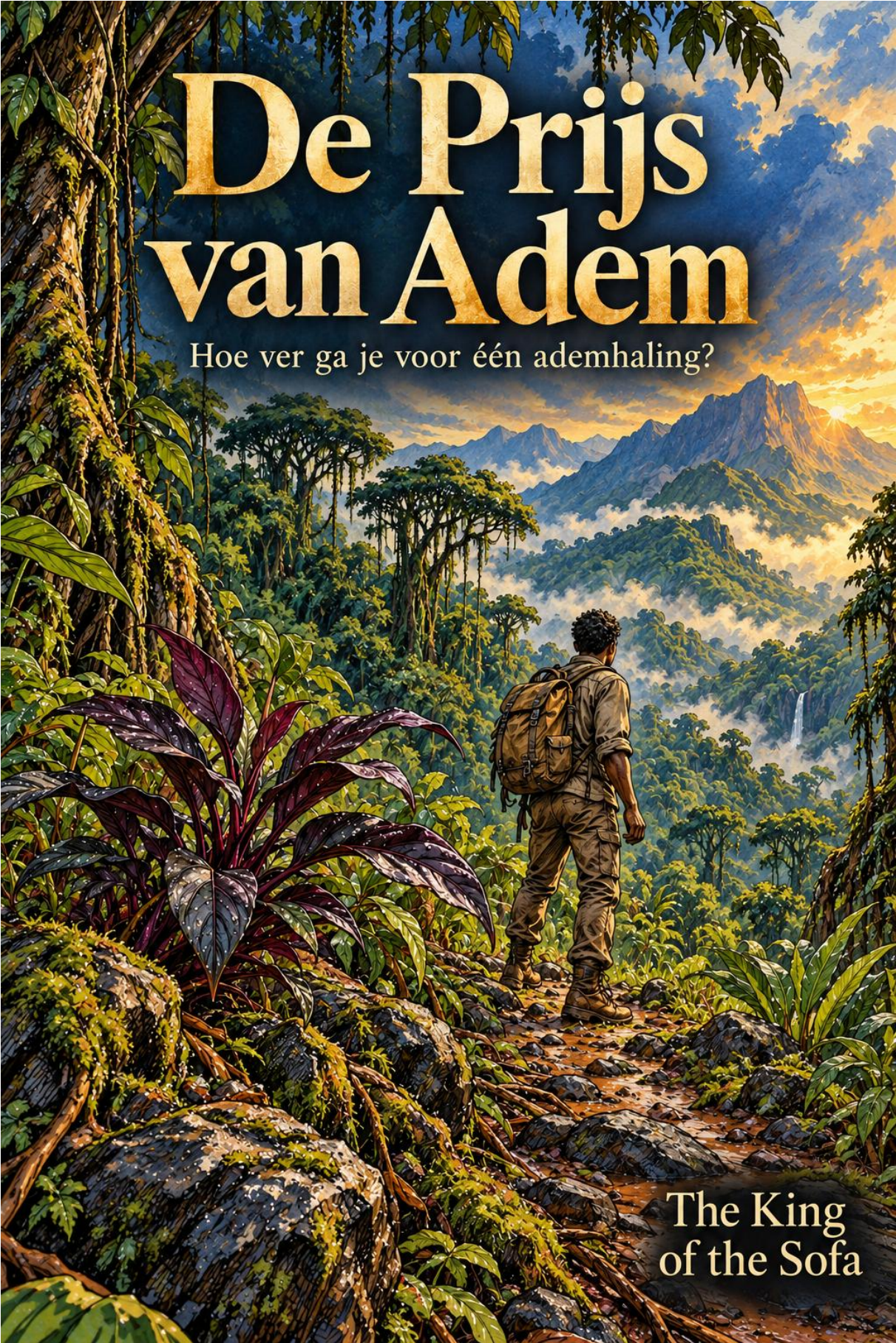

De Prijs van Adem

Hoe ver ga je voor één ademhaling?

The King
of the Sofa

De Prijs van Adem

1 De weg die ontbrak

De eerste keer dat Mabou zijn moeder niet hoorde hoesten, dacht hij dat ze eindelijk sliep. Pas toen hij in de deuropening bleef staan, begreep hij dat ze haar adem spaarde.

Sela zat half rechtop tegen opgerolde dekens. Haar handen lagen naast haar op de matras, met de handpalmen omhoog. Die handen hadden hem leren vissen, splinters verwijderd en jarenlang wonden verbonden van mensen die liever bij haar aanklopten dan naar de gezondheidspost gingen.

Nu kon ze nauwelijks een beker vasthouden.

‘Je kijkt alsof ik al begraven ben,’ zei ze.

Mabou probeerde te glimlachen. Hij was vijftientig, sterk genoeg om met een andere man een uitgeholde boomstam te keren, maar naast haar bed wist hij niet waar hij zijn handen moest laten.

‘Dan moet je ophouden zo stil te liggen.’

Ze wilde antwoorden. Een hoestbui vouwde haar dubbel.

Buiten sloeg regen op het golfplaten dak. Al zes dagen trok het ene onweer na het andere over de beboste heuvels. Het dorp lag in het vulkanische hoogland van Kameroen, tussen cacaotuinen en een rivier die gewoonlijk breed en traag voorbijstroomde. Nu joeg er bruin water tussen de oevers, beladen met takken en complete bomen.

Twee dagen eerder was de brug op de zuidelijke weg verdwenen. De telefoonverbinding was uitgevallen; ook vanaf de heuvel achter de school kreeg niemand nog bereik. Aan weerszijden van de vernielde brug werkten mannen aan een voorlopige oversteek, maar zolang het water bleef stijgen, konden ze weinig beginnen.

De ziekte was vóór de zwaarste regen gekomen.

Eerst koorts en hoesten. De meesten knapten na enkele dagen op. Anderen werden benauwd. Een oude man en een meisje van vier waren gestorven voordat Esi, de verpleegkundige, hen naar het districtsziekenhuis had kunnen laten brengen.

Sela had zieken verzorgd tot ze zelf nauwelijks nog op haar benen kon staan.

Esi kwam binnen met haar onderzoekstas. Ze luisterde naar Sela's longen en schoof een meetapparaat over haar vinger. Mabou keek naar Esi's gezicht in plaats van naar het getal.

‘Ze moet naar het ziekenhuis,’ zei ze buiten.

‘Dat weet ik. Hoe krijgen we haar daar?’

Esi wreef over haar voorhoofd. ‘Ik behandel haar voor een longontsteking. Maar haar ademhaling wordt moeilijker. We hebben zuurstof nodig, meer medicijnen en vervoer voor meerdere patiënten.’

Een boodschapper was die ochtend langs de zuidelijke omweg vertrokken. Niemand wist of de volgende rivierovergang nog bestond. Op zijn vroegst zou hij over drie dagen terug zijn.

‘En als hij niet doorkomt?’ vroeg Mabu.

Esi zweeg.

Die avond ging hij naar Tano.

De oude genezer zat onder zijn afdak bladeren te sorteren. Naast hem stonden glazen potten met vergeelde etiketten. Sela had altijd gezegd dat hij veel wist van planten en verstandig genoeg was om mensen naar Esi te sturen als hij niets voor hen kon doen.

Mabu had hem nooit zo oud gevonden als die avond.

‘Je hebt mijn moeder nog niet bezocht.’

‘Omdat ik niets bij me heb dat haar beter zal maken.’

‘Ook niet uit het woud?’

Tano legde een blad neer.

Als kind had Mabu hem horen vertellen over een plant achter de Zwarte Kam. Een lage struik met paarszwarte stengels, glanzende bladeren en een wortel die de adem kon teruggeven. De jagers noemden haar de Ademeter, omdat dieren stierven op de plek waar ze groeide.

‘Je bedoelt dat oude verhaal,’ zei Tano.

‘Je zei dat iemand ermee genezen was.’

‘Dat vertelde mijn vader. Een man bracht de wortel mee. Zijn vrouw herstelde. De man bleef ziek.’

‘En hoe maakten ze het klaar?’

‘Daar begon het verhaal telkens te veranderen.’ Tano schoof de potten van zich af. ‘De ene keer kwam er melk bij, de andere keer honing. Ik heb het nooit gezien. Ik weet niet of de vrouw door die wortel beter werd.’

Mabu keek naar de donkere bomen achter het afdak. Hij hoorde vooral dat er een man was geweest die iets had meegebracht.

‘Waar?’

‘Ik ga je niet voor een gerucht het bos in sturen.’

‘Ik ga toch.’

Tano sloot zijn ogen. Toen tekende hij met een stok een lange rug in de natte aarde.

‘Achter de oude meetpost ligt een komvormige laagte. Mijn broer vond daar ooit twee dode bosantilopen. Hij werd er duizelig en kwam kruipend terug. Wat daar gebeurt, heeft niets met moed te maken. Blijf eruit.’

Mabu onthield de meetpost en de laagte.

De waarschuwing schoof hij weg.

Bij zijn huis stond Nala op hem te wachten. Haar boswachtersuniform hing los om haar schouders; aan haar voeten stond een gevulde rugzak. Ze was in het dorp vast komen te zitten tijdens familiebezoek.

‘Esi zegt dat je naar het woud wilt,’ zei ze.

‘Dan weet je het.’

‘Voorbij de Zwarte Kam ligt onze noordpost. Daar hebben ze een radio. Als we morgen vroeg vertrekken, kunnen we er de volgende middag zijn.’

‘Ik ken die route.’

‘Tot de oude meetpost. Daarna niet meer.’

Ze had gelijk. Mabu had er houtwerk hersteld voordat het gebouw was verlaten. Verder was hij nooit geweest.

‘We roepen hulp op,’ zei Nala. ‘Daarvoor ga ik mee.’

Hij knikte zonder haar aan te kijken.

Voor zonsopgang verdeelden ze voedsel, water, een kookpot, een zeil en een EHBO-set over hun rugzakken. Nala nam een kompas, een kaart en haar klimtouw mee. Haar draagbare radio kon vanuit het dorp de noordpost niet bereiken; daarvoor zaten te veel heuvels tussen.

Esi gaf hun een brief met de toestand van de patiënten en wat ze nodig had.

Mabu stopte die in een waterdichte zak. Daarna ging hij naar zijn moeder.

Sela sliep niet.

‘Nala gaat mee?’ vroeg ze.

‘Ja.’

‘Goed. Zij durft tenminste tegen je te zeggen dat je een dwaas bent.’

Hij boog zich over haar heen. Ze legde haar warme hand tegen zijn wang.

‘Kom terug,’ zei ze.

Mabu had willen beloven dat hij haar zou redden. Maar haar blik hield hem vast.

‘Ik kom terug.’

Toen liep hij naar buiten, waar Nala al bij het pad stond en het woud langzaam zichtbaar werd in de regen.

2 Achter de Zwarte Kam

Na de laatste cacaotuin veranderde het licht.

Het lag niet langer op de grond, maar hing in losse vlekken tussen varens en boomwortels. Water druppelde van het bladerdak, ook wanneer de regen even ophield. Mabu kende de eerste kilometers. Bij een gespleten stam sloegen jagers gewoonlijk af; verderop lag een bron tussen stenen.

Hij liep te snel.

Nala liet hem een poos begaan. Toen haalde ze hem in en legde twee vingers op zijn rugzak.

‘Als je vanmiddag niets meer kunt, moet ik jou én de bagage dragen. Daar heb ik geen zin in.’

Hij verminderde zijn tempo.

Tegen de middag bereikten ze een helling waar het pad verdwenen was onder verse modder. Boven hen hielden bomen naar een bruine wond in de bergwand. Een dun straaltje water trok er strepen doorheen.

Mabu zette zijn voet op de rand.

Nala greep zijn schouder. Een kluit aarde gleed weg en verdween tussen de stammen beneden. Pas enkele tellen later hoorden ze haar neerkomen.

‘We gaan bovenlangs.’

‘Dat kost ons uren.’

‘Minder dan een gebroken been.’

Ze weken uit naar een begroeide zijrug. De bodem was er steviger, maar ze moesten zich tussen omgevallen stammen doorwerken. Mabu hakte alleen waar het nodig was. Elke slag kostte kracht; de hitte bleef onder zijn hemd hangen.

Eenmaal hoorden ze vlakbij takken kraken.

Nala stak haar hand op.

Tussen twee bomen bewoog een brede, grijze flank. Een bosolifant stond half verscholen in het groen. Verderop brak nog een tak. Ze waren niet alleen met het dier.

Mabu hield zijn adem in.

Langzaam trokken ze zich terug, dezelfde kant op als ze gekomen waren. Pas toen het dichte struikgewas tussen hen en de dieren lag, durfde hij weer naar Nala te kijken.

‘Nog een omweg,’ fluisterde hij.

‘Die klagen tenminste niet over ons tempo.’

Hij lachte kort. Het geluid verraste hem.

Ze aten op een smalle rug waar lucht tussen de bomen bewoog. Mabu kreeg de droge stukken bakbanaan nauwelijks weg. Hij had het gevoel dat eten tijd kostte die zijn moeder niet had.

Nala bleef zitten tot hij zijn portie op had.

‘Mijn zus ligt in de school,’ zei ze toen.

Hij keek op.

‘Sinds gisteren. Esi wilde de zieken bij elkaar hebben om ze beter te kunnen verzorgen.’

‘Waarom heb je niets gezegd?’

Nala haalde haar schouders op. ‘Omdat jouw moeder daarom niet minder ziek is.’

Hij keek naar haar bemodderde schoenen. Voor het eerst sinds hun vertrek begreep hij dat zij de minuten eveneens telde.

Later werd het terrein rotsiger. Onder wortels staken donkere stenen uit, vol kleine holten. Tussen de stammen verschenen flarden van de Zwarte Kam: een beboste rug met kale, hoekige rotspartijen bovenaan.

Tegen de avond vonden ze de oude meetpost.

Een boom had de veranda verbrijzeld. Het golfplaten dak hing aan één kant scheef, maar achter in het gebouw stond nog een droge werkbank. Mabu herkende de deur die hij jaren geleden had gemaakt. Ze klemde nu tegen de vloer.

‘Slecht vakwerk,’ zei Nala terwijl hij haar opentrok.

‘Uitstekend vakwerk. Slechte vloer.’

Binnen roken ze schimmel en oud hout. Ze controleerden het gebouw voordat ze hun spullen neerlegden. Nala zette water op boven een klein vuur buiten het afdak, terwijl Mabu het zeil ophing boven het lekke deel van hun slaapplaats.

Op de muur hing een verbleekte kaart. Een noordelijke route liep over de kam naar de boswachterspost. Een tweede lijn boog oostwaarts af, langs een laagte, en sloot verderop weer aan.

Mabu ging dichterbij staan.

Het onderste deel van de kaart was weggevreten door vocht. Bij de oostelijke lijn stond een kruisje, maar de toelichting ontbrak.

‘Die kant gaan we niet,’ zei Nala achter hem. ‘Dat pad wordt niet meer onderhouden.’

‘Ben je er ooit geweest?’

‘Nee. Op onze nieuwe kaarten is het geschrapt.’

Hij zei niets over Tano.

Na het eten probeerde Nala haar radio. Ruis kraakte door de ruimte. Even meende Mabu een stem te horen, maar toen ze opnieuw opriep, kwam er geen antwoord.

‘Morgen op de kam proberen we het weer.’

Ze trok haar schoenen uit en onderzocht een blaar. Mabu keek weg toen hij zag dat haar sok aan de hiel rood was.

‘Ik kan het anders wel alleen afmaken,’ zei hij.

‘En ik kan ook alleen lopen. Dat betekent nog niet dat het verstandig is.’

In het donker dacht hij aan de oostelijke lijn op de kaart. Misschien lag de plant nauwelijks een halfuur verderop. Misschien konden ze haar meenemen en toch de radio bereiken.

Hij vertelde zichzelf dat het geen keuze hoefde te zijn.

Die nacht droomde hij van zijn moeder.

Ze stond tussen de bomen met een beker in haar hand. Toen hij hem wilde aannemen, bleken haar vingers bladeren te zijn. Hij werd wakker van zijn eigen ademhaling.

Naast hem sliep Nala. Regen tikte op het dak.

Mabu keek op zijn horloge. Nog geen vijf uur.

Hij trok zijn schoenen aan en legde een briefje op de werkbank: hij zou het oostelijke pad een klein stuk bekijken. Hij zou snel terug zijn.

Zijn rugzak liet hij staan. Hij nam alleen zijn veldfles, mes en zaklamp mee.

Buiten was het bos grijs van de naderende ochtend. Hij liep langs het verwoeste afdak en vond onder natte bladeren de eerste stenen van het oude pad.

Achter hem bleef het vuur koud in de as liggen.

3 De Ademeter

Het oude pad daalde tussen bemoste rotsen.

Na twintig minuten vond Mabu een verroeste paal, scheef onder een gevallen tak. Verderop werden de bomen ijler. Sommige hadden kale kruinen; andere droegen geelgekleurde bladeren.

Hij rook natte aarde. Niets anders.

De laagte lag achter een rand van donkere steen. Ze was niet volmaakt rond, zoals in Tano's verhalen, maar langgerekt en ondiep, met een grijze, vrijwel onbegroeide bodem. Aan de overzijde stonden scheefgezakte stammen. Er hing geen nevel. Niets bewoog.

Vlak onder hem lag een kleine antilope op haar zij. De huid was nog grotendeels intact. Mabu zag geen wond die de dood verklaarde.

Hij bleef op de rand staan.

Toen zag hij de plant.

Ze groeide uit een spleet bij een steen, enkele passen onder de rand. De stengels waren paarszwart, de bladeren donker en glad. Op een blad rustte een druppel waarin de lichte hemel weerspiegelde.

Misschien was het een andere soort. Misschien was Tano's beschrijving te vaag om iets mee te kunnen vinden.

Maar hij zag Sela voor zich, half rechtop tegen haar dekens.

Mabu klom over de rand.

Zijn eerste stappen gingen gemakkelijk. Bij de derde kreeg hij druk achter zijn ogen. Hij bleef staan, verbaasd over het plotselinge bonzen van zijn hart. Hij ademde sneller, maar dat luchtte niet op.

Terug, dacht hij.

De plant stond binnen handbereik.

Hij hurkte en trok aan de stengel. De wortels hielden vast. Met zijn mes maakte hij de losse aarde eromheen open. Zijn vingers voelden onhandig, alsof ze niet precies deden wat hij wilde.

Nog één keer trekken.

De wortel kwam los.

Mabu verloor zijn evenwicht en belandde op één knie. Hij stak de plant onder zijn riem en wilde opstaan. Zijn been gehoorzaamde niet meteen.

Iets was verschrikkelijk mis.

Hij draaide zich naar de rand. Die leek verder weg dan daarnet. Zijn hoofd bonsde zo hard dat hij nauwelijks nog hoorde wat er om hem heen gebeurde.

'Mabu!'

Hij keek achterom, de verkeerde kant op.

Zijn moeders stem, dacht hij. Ze was hem komen halen.

‘Hier! Kijk naar mij!’

Boven de steenrand stond Nala.

Haar mond bewoog. Hij begreep niet waarom ze niet dichterbij kwam. Toen sloeg iets tegen zijn schouder. Een touw gleed langs hem op de grond.

‘Onder je armen! Mabu, kijk!’

Ze deed de beweging voor.

Hij kreeg het touw moeizaam om zijn bovenlichaam. Toen kwam er spanning op. Hij schoof over de stenen en schreeuwde toen zijn knie langs een scherpe rand schuurde.

Nala kon hem niet alleen omhoogtrekken.

Hij moest helpen.

Met beide handen zocht hij houvast. Zijn vingers gleden door nat mos. Hij vond een wortel, duwde met zijn voeten en kwam een halve armlengte hoger. Het touw spande opnieuw.

Even hing hij met zijn buik tegen de rand.

Toen greep Nala zijn hemd en trok hem naast zich op het hoger gelegen pad.

Ze liet hem daar niet liggen. Half gedragen, half struikelend ging hij met haar mee de helling op, tot ze een open rug bereikten waar wind langs de bomen streek.

Daar zakte hij neer.

Nala knielde naast hem en bleef zijn naam zeggen. Hij was misselijk. Langzaam werd haar gezicht weer scherp en vond zijn ademhaling een rustiger ritme.

Een tijdlang sprak niemand.

Toen legde ze zijn briefje op zijn borst.

‘Een klein stuk bekijken?’

Hij sloot zijn ogen.

‘Je had dood kunnen zijn voordat ik wakker werd.’

‘Ik dacht dat ik op tijd terug zou zijn.’

‘Je dacht dat ik op je zou wachten. Of je zou komen zoeken. Je hebt mij niet eens laten kiezen.’

Ze wreef over haar handpalmen. Het touw had er rode strepen in getrokken.

‘Ik werd wakker toen de deur dichtviel. Eerst dacht ik dat je water ging halen. Toen zag ik je briefje.’

Mabu keek naar haar handen. Zij trok haar vingers dicht, alsof ze haar woede liever vasthield dan hem haar pijn te laten zien.

Hij wilde over zijn moeder beginnen. Maar Nala’s zus lag eveneens ziek in het dorp.

Voor het eerst had hij niets waarmee hij zijn daad kon verdedigen.

‘Het spijt me.’

Ze keek naar de wortel onder zijn riem.

‘Is dat waarvoor je ging?’

Hij knikte.

Nala haalde diep adem. ‘We nemen hem mee. Naar iemand die er meer van weet dan wij. Maar we gaan niet terug naar die laagte.’

Het duurde ruim een uur voordat hij zich stevig genoeg voelde om verder te lopen. Ze haalden hun rugzakken op. Nala droeg een deel van zijn bagage; Mabu liet het toe.

Op de kam kregen ze eindelijk antwoord op de radio.

De stem was zwak, maar verstaanbaar.

Mabu moest gaan zitten toen Nala de brief van Esi begon voor te lezen. Ze noemde de zieken, de verdwenen brug en de medicijnen. Daarna vertelde ze wat er in de laagte was gebeurd.

Ditmaal verzweeg hij niets.

Kort na de middag bereikten ze de noordpost. Een boswachter, Beka, bracht water en luisterde naar zijn verhaal. Daarna wees hij op een kaart waarop verschillende laagten rood waren omlijnd.

‘Bodemgas,’ zei hij. ‘Daar zijn vroeger metingen gedaan. Daarom is de oostelijke route gesloten.’

‘Van die plant?’

‘Van onder de grond. Kooldioxide. Je kunt het niet ruiken. In sommige laagten blijft het hangen, vooral als er weinig wind is.’

Mabu keek naar het vochtige bundeltje op tafel.

‘En de dode bomen?’

‘Ook wortels kunnen door te veel gas in de bodem afsterven.’

De Ademeter lag klein en slap op de doek. Toch kon Mabu haar nog niet achterlaten. Als de plant niets betekende, was hij bijna voor niets gestorven.

Nala zat intussen bij de grote radio.

Via de post bereikte ze het districtsziekenhuis. Dokter Lemba zou met een boot medicijnen en zuurstofflessen naar de oude zagerij brengen. Daar eindigde het bevaarbare deel van de rivier; stroomopwaarts maakten stroomversnellingen verder varen onmogelijk.

Vanaf de zagerij liep een oud bevoorradingspad naar het dorp.

‘Dat is sneller dan terug over de kam,’ zei Beka. ‘Ik ben er vorige week nog langs gegaan. Ik ga mee.’

Ze moesten vóór de avond bij de rivier zijn.

Mabu stond op. Zijn benen voelden nog slap.

Nala keek hem vragend aan.

‘Ik blijf bij jullie,’ zei hij.

Hij pakte zijn rugzak en wachtte tot zij klaar was.

4 Wat de rivier neemt

Ze bereikten de zagerij toen de laatste kleur uit de lucht verdween.

Van het bedrijf waren alleen een aanlegsteiger, een loods en betonnen machinefunderingen over. Onder het dak lagen oude zaagbladen als roestige manen tegen de muur.

Mabu hoorde de boot voordat hij haar zag.

Het motorgeluid kwam tussen de bomen door en zwol aan. Een lamp gleed over het bruine water. Toen de boeg tegen de steiger tikte, moest hij zich bedwingen om niet meteen naar de lading te grijpen.

Dokter Lemba stapte uit, gevolgd door de bootbestuurder. Samen droegen ze twee zuurstofflessen, een medicijnkist en een onderzoekstas naar de loods.

Lemba onderzocht eerst Mabu.

‘Je hebt geluk gehad,’ zei hij na diens verhaal. ‘Dat je nu weer normaal ademt, betekent niet dat je daar nog eens in kunt gaan.’

Mabu haalde de plant uit zijn rugzak.

‘En dit?’

De dokter keek naar de gekneusde bladeren zonder ze aan te raken.

‘Ik kan je niet vertellen welke soort dit is.’

‘Ze zeggen dat de wortel helpt.’

‘Wie heeft dat onderzocht?’

Mabu streek de doek glad.

Lemba ging naast hem zitten. ‘Sommige geneesmiddelen zijn uit planten ontwikkeld. Maar een verhaal over iemand die beter werd, vertelt ons niet waardoor dat kwam. En melk of honing maakt een giftige wortel niet zomaar veilig.’

‘Dus ik heb voor niets—’

‘Je hebt ons bereikt.’ Lemba wees naar de kist. ‘Esi heeft goede informatie meegestuurd. Daarmee kunnen we aan het werk.’

Mabu keek naar de zuurstofflessen. Ze waren kleiner dan hij zich had voorgesteld, grijs, bekrast en voorzien van draagframes.

Hij vroeg hoeveel tijd zijn moeder nog had.

‘Dat weet ik niet,’ zei Lemba. ‘We vertrekken zodra er licht is.’

Deze keer maakte Mabu geen ruzie over wachten. Hij had de rotsen langs het pad gezien. In het donker zou één misstap hen allemaal ophouden.

Ze vertrokken bij het eerste ochtendlicht. De boot keerde terug om aanvullend vervoer en voorraden te regelen. Beka en Nala namen elk een zuurstoffles; de overige bagage werd verdeeld. Mabu droeg voedsel en een deel van het materiaal. De plant lag onder in zijn rugzak.

Het bevoorradingspad volgde de rivier boven de stroomversnellingen. Soms zagen ze het water diep beneden zich; soms hoorden ze het alleen achter een muur van groen. Bij een open plek stopte Beka om met de noordpost te spreken.

De boodschap was hoopvol: het water bij de zuidelijke brug zakte. De werkploegen verwachtten de volgende ochtend een tijdelijke voetbrug te kunnen openen. Aan de overkant zouden voertuigen klaarstaan.

Ze hoefden de zieken alleen nog door deze dag en nacht te helpen.

Halverwege de ochtend begon het opnieuw te regenen.

Mabu liep achter Nala. Hij zag hoe ze haar schouders telkens verschoof onder het draagframe. Bij elke rustpauze controleerde Lemba de geschuurde wond aan zijn knie en vroeg naar hoofdpijn en duizeligheid. Hij vond het vervelend, maar antwoordde eerlijk.

Tegen de middag bereikten ze een zijrivier.

De houten loopbrug lag er nog, al ontbrak een deel van de leuning. Zes meter bruin water kolkte tussen de stenen landhoofden. Aan een balk hing een wirwar van takken.

Mabu onderzocht het hout zo ver hij erbij kon. De bovenste planken waren glad, maar de draagbalken leken stevig op hun steunpunten te liggen.

Verder stroomopwaarts werd de kloof breder. Omlopen zou een groot deel van de dag kosten, zonder zekerheid over een andere oversteek.

Ze besloten één voor één te gaan.

Beka ging voorop en bracht het touw naar de andere oever. Daarna volgden de flessen en de medicijnkist. Nala bleef aan de overkant om de bagage verder van het water te dragen.

Mabu stak over en zette zijn rugzak bij het landhoofd neer.

Lemba kwam als laatste.

Toen veranderde het geluid van de rivier.

Mabu keek stroomopwaarts. Tussen de bomen schoof een donkere massa takken naar voren. Daaronder rolde een dikkere stam, meegevoerd door een plotselinge aanvoer van water uit het bovenliggende dal.

‘Doorlopen!’ schreeuwde Beka.

De stam sloeg tegen de brug voordat Lemba de laatste planken bereikte.

Het hele bouwwerk schokte. De dokter viel op zijn knieën. Een draagbalk verschoof met een krakend geluid en de planken kantelden naar het water.

Mabu sprong naar voren.

Met zijn rechterhand greep hij de schouderband van Lemba's tas. Zijn linkerhand zocht steun op het landhoofd. Op dat moment draaide de losgeslagen balk naar binnen.

Zijn pols raakte bekneld tussen hout en steen.

De pijn was zo hevig dat hij eerst geen geluid kon maken.

Lemba hing half naast de brug. Het touw hield hem tegen, maar het water sloeg naar zijn benen. Mabu's rechterhand gleed over de natte schouderband.

'Ik heb hem!' riep Nala.

Ze lag naast Mabu op haar buik en greep de dokter onder een arm. Beka trok aan het touw. Samen sleepten ze Lemba over de rand.

Mabu bleef achter, vastgeklemd.

Hij hoorde zichzelf nu schreeuwen.

Beka greep een afgebroken leuningpaal en zocht een opening onder de balk. De eerste poging mislukte. Het hout draaide juist vaster tegen Mabu's pols.

'Stop! Stop!'

Beka verplaatste de paal. Nala trok aan de balk terwijl hij zijn volle gewicht op de hefboom zette.

Er kwam ruimte.

Mabu rukte zijn arm los en viel achterover. Lemba en Nala trokken hem weg van het afbrokkelende landhoofd.

Enkele ogenblikken later zakte de rest van de brug in de stroom.

Zijn rugzak gleed mee.

De stof scheurde open tegen een uitstekende steen.

Hij zag een gesp, een stuk groen doek en de witte lap waarin de wortel gewikkeld zat. Toen verdween alles in het schuimende water.

Niemand ging erachteraan.

Lemba knipte Mabu's mouw open. Zijn pols zwol op; over de handrug liep een diepe schaafwond. Twee vingers voelden dof aan.

De dokter gaf hem pijnstilling, verzorgde de wond en ondersteunde zijn arm met een spalk.

'Hier moet een chirurg naar kijken.'

Mabu knikte. Hij rilde, hoewel het warm was.

'Kun je nog lopen?'

'Als iemand mijn spullen draagt.'

Hij keek naar de rivier en begon plotseling te huilen. Van pijn, van schrik, en omdat de drie mensen om hem heen niet deden alsof hij dat moest verbergen.

Nala ging naast hem zitten tot het beven afnam.

Daarna verdeelden ze de overgebleven bagage opnieuw.

Het laatste deel van het pad liep omhoog. Mabu zette zijn voeten voorzichtig neer. Waar de helling steil werd, gaf Beka hem een schouder om op te steunen.

Tegen de avond zagen ze door de bomen het golfplaten dak van de school.

Mabu wilde roepen, maar er kwam nauwelijks geluid.

Nala floot op haar vingers.

Op het schoolplein draaide Esi zich om.

5 Adem voor morgen

Esi rende hun tegemoet.

Mabu zag hoe haar blik van zijn verbonden arm naar de zuurstofflessen ging. Ze riep twee mannen uit de school om de bagage over te nemen. Daarna trok ze Lemba mee naar binnen.

‘Mijn moeder?’ vroeg Mabu.

‘Ze leeft.’

Hij bleef staan, alsof hij pas na die woorden merkte hoe moe hij was.

Sela lag inmiddels in een klaslokaal. De banken waren tegen de muur geschoven; boven de matrassen hingen de letters van het alfabet. De ramen stonden open. Mabu herkende de tekening van een vis die hij als kind op een houten luik had gekrast.

Zijn moeder zag er kleiner uit dan bij zijn vertrek.

Lemba onderzocht haar terwijl Esi vertelde welke behandeling ze had gekregen. Daarna sloten ze een zuurstoffles aan. Mabu bleef bij de deur staan tot de dokter hem wenkte.

Hij knielde naast de matras.

Sela bewoog haar hoofd. Het duurde even voordat ze hem herkende.

‘Ik ben terug,’ zei hij.

Haar blik gleed naar zijn arm.

‘Later,’ fluisterde hij. ‘Dat vertel ik later.’

Ze stak haar hand uit. Hij pakte die met zijn rechterhand vast en voelde haar duim tegen zijn knokkels bewegen.

De zuurstof maakte haar ademhaling geleidelijk minder gejaagd. Toch bleef de koorts hoog. Lemba paste de behandeling aan en keerde telkens terug om haar opnieuw te onderzoeken. Ook aan de andere kant van het lokaal kreeg een patiënt zuurstof.

Er was geen ogenblik waarop iedereen wist dat het gevaar voorbij was.

Er waren alleen kleine veranderingen: een beker die Sela zelf kon vasthouden, een vraag die ze afmaakte zonder naar adem te happen, Esi die iets minder lang bij haar bed bleef staan.

Nala vond haar zus slapend in het aangrenzende lokaal. Haar koorts was gedaald. Toen Nala later naast Mabu op de schooltrap kwam zitten, zei ze niets. Ze legde alleen even haar hand op zijn schouder.

Tano bracht hun eten.

Mabu vertelde hem over de laagte, het touw en de plant die in de rivier was verdwenen.

‘Ik heb dat verhaal te vaak verteld,’ zei de oude man.

‘Je hebt gezegd dat je niet wist of het waar was.’

‘En toch wist je precies waar je moest zoeken.’

Mabu keek naar zijn verbonden arm.

‘Ik hoorde alleen wat ik wilde horen.’

Een tijdlang aten ze zwijgend.

‘Vertel het voortaan helemaal,’ zei Mabu toen. ‘Ook het stuk waarin Nala me eruit moest trekken.’

Tano knikte.

Die nacht controleerde Lemba geregeld Mabu’s vingers. De zwelling bleef zorgelijk en de pijn liet hem nauwelijks slapen. Vanuit het lokaal hoorde hij zijn moeder hoesten. Het geluid deed nog altijd pijn, maar het maakte hem niet meer onmiddellijk doodsbang.

De volgende ochtend kwam bericht dat de voorlopige voetbrug open was.

Dorpsbewoners droegen de ernstigste patiënten naar de oversteek. Aan de andere kant wachtten twee voertuigen van de gezondheidsdienst. Esi reisde mee met de zieken; Lemba bleef achter om de overige patiënten te verzorgen en de volgende transporten te regelen.

Sela en Mabu kwamen die middag in het districtsziekenhuis aan.

De röntgenfoto’s lieten zien dat zijn pols op meerdere plaatsen gebroken was. Hij werd geopereerd. De chirurg kon de botten vastzetten en de beschadiging behandelen, maar beloofde geen volledig herstel.

Sela bleef ruim een week opgenomen. Haar koorts verdween eerder dan haar vermoeidheid. Toen ze voor het eerst zelfstandig de gang op liep, moest ze na enkele passen rusten.

Mabu zat verderop op een stoel, met zijn arm hoog op een kussen.

‘Je loopt traag,’ zei hij.

‘En jij zit in de weg.’

Hij lachte. Ze ook, tot ze moest hoesten.

Deze keer kwam er daarna weer een glimlach.

De maanden die volgden waren minder heldhaftig dan de verhalen die in het dorp rondgingen.

Mabu deed oefeningen. Hij liet voorwerpen vallen. Hij werd kwaad op knopen, potdeksels en mensen die zeiden dat hij tenminste nog leefde. Sela herstelde langzaam haar conditie en leerde hem met rust te laten wanneer hij iets zelf wilde proberen.

Op zijn beurt leerde hij hulp te vragen voordat zijn woede het hele huis vulde.

Een jaar na de tocht kon hij zijn linkerpols nog steeds niet volledig bewegen. Twee vingers hadden minder gevoel en zware lasten dragen bleef moeilijk. Hij werkte weer met hout, maar verdeelde het werk anders. Een jonge dorpsgenoot hielp met tillen; Mabu mat, tekende en leerde hem verbindingen maken.

Samen bouwden ze nieuwe banken voor de school.

De ziekte was uit het dorp verdwenen. De meeste patiënten waren hersteld, al bleven de twee graven aan de rand van de begraafplaats herinneren aan wie geen hulp meer had bereikt.

Bij de gezondheidspost kwam een radio met een eigen stroomvoorziening. Esi maakte vaste afspraken met de noordpost en het ziekenhuis. Nala controleerde met haar collega's de routes; deskundigen onderzochten de gaslaagte en brachten nieuwe afsluitingen en waarschuwingen aan.

Niemand ging nog naar de Ademeter zoeken.

Op een avond zat Mabu met zijn moeder op een bank achter hun huis. Voor hen lag de donkere bosrand. Uit een keuken klonk het ritmische tikken van een mes op een plank.

Sela zag hoe hij onbewust over zijn pols wreef.

'Doet het pijn?'

'Een beetje.'

Ze wachtte.

'Soms mis ik hoe gemakkelijk alles vroeger ging,' zei hij. 'Dan ben ik kwaad. Ook als jij naast me zit.'

Zijn moeder legde haar hand op zijn onderarm, boven het litteken.

'Je hoeft voor mij niet blij te zijn met wat je is overkomen.'

Hij keek naar haar. Haar wangen waren weer voller geworden. Er zat meel op de mouw van haar jurk.

'Ik ben wel blij dat je er bent.'

'Dat weet ik.'

Ze bleven zitten terwijl de avond koeler werd. Toen uit huis werd geroepen dat het eten klaarstond, stond Sela op en stak haar hand naar hem uit.

Mabu nam haar hand aan.

Samen liepen ze naar binnen.

Hij hoefde haar adem niet meer te tellen.